DOMSTOLENS DOM (stora avdelningen)

den 14 september 2010 *

I mål C-550/07 P,

angående ett överklagande enligt artikel 56 i domstolens stadga, som ingavs den 30 november 2007,

Akzo Nobel Chemicals Ltd, Hersham (Förenade kungariket),

Akcros Chemicals Ltd, Hersham,

företrädda av M. Mollica, avocate, därefter av M. van der Woude, avocat och av C. Swaak, advocaat,

klagande,

* Rättegångsspråk: engelska.

med stöd av

Förenade konungariket Storbritannien och Nordirland, företrätt av V. Jackson och E. Jenkinson, båda i egenskap av ombud, biträdda av M. Hoskins, barrister,

Irland, företrätt av D. O'Hagan, i egenskap av ombud, biträdd av M. Collins, SC, med delgivningsadress i Luxemburg,

Konungariket Nederländerna, företrätt av C. Wissels, samt av Y. de Vries och M. de Grave, båda i egenskap av ombud,

i vilket de andra parterna är:

Europeiska kommissionen, företrädd av F. Castillo de la Torre och X. Lewis, båda i egenskap av ombud, med delgivningsadress i Luxemburg,

svarande i första instans,

Rådet för Advokatsamfunden i den Europeiska unionen, Bryssel (Belgien), företrätt av J. Flynn, QC,

Algemene Raad van de Nederlandse Orde van Advocaten, Haag (Nederländerna), företrätt av O. Brouwer och C. Schillemans, advocaten,

European Company Lawyers Association, Bryssel, företrädd av M. Dolmans och K. Nordlander, avocats, och av J. Temple Lang, solicitor,

American Corporate Counsel Association (ACCA) – European Chapter, Paris (Frankrike), företrädd av G. Berrisch, Rechtsanwalt, befullmäktigad genom D. Hull, solicitor,

International Bar Association, London (Förenade kungariket), företrädd av J. Buhart och I. Michou, avocats,

intervenienter i första instans,

DOMSTOLEN (stora avdelningen)

sammansatt av ordföranden V. Skouris, avdelningsordförandena A. Tizzano, J.N. Cunha Rodrigues, K. Lenaerts, J.-C. Bonichot, R. Silva de Lapuerta (referent) och E. Levits samt domarna A. Rosas, U. Lõhmus, M. Safjan och D. Šváby,

generaladvokat: J. Kokott,
justitiesekreterare: förste handläggaren L. Hewlett,

efter det skriftliga förfarandet och förhandlingen den 9 februari 2010,

och efter att den 29 april 2010 ha hört generaladvokatens förslag till avgörande,

följande

Dom

1 Akzo Nobel Chemicals Ltd (nedan kallat Akzo) och Akcros Chemicals Ltd (nedan kallat Akcros) har yrkat att domstolen ska upphäva den dom som meddelades av Europeiska gemenskapernas förstainstansrätt den 17 september 2007 i de förenade målen

T-125/03 och T-253/03, Akzo Nobel Chemicals och Akcros Chemicals mot kommissionen (nedan kallad den överklagade domen), i den mån som förstainstansrätten avvisade begäran om att sekretessbelägga korrespondensen med Akzos bolagsjurister.

I – Unionsrätten

2 Artikel 14 i rådets förordning nr 17 av den 6 februari 1962, första förordningen om tillämpning av artiklarna [81] och [82] i fördraget (EGT 1962, 13, s. 204; svensk specialutgåva, område 8, volym 1, s. 8) har följande lydelse:

”1. Vid fullgörandet av de uppgifter som kommissionen har tilldelats genom … artikel [105 FEUF] och genom bestämmelser utfärdade enligt artikel [103 FEUF] får den genomföra alla nödvändiga undersökningar hos företag och företagssammanslutningar. För detta ändamål skall de av kommissionen bemyndigade tjänstemännen ha befogenhet

a) att granska räkenskaperna och andra affärshandlingar,

b) att göra kopior av eller utdrag ur räkenskaper och affärshandlingar,

c) att begära muntliga förklaringar på ort och ställe,

d) att gå in i vilka lokaler, på vilken mark och i vilka fordon som helst som används av företagen.

2. De tjänstemän som av kommissionen har fått i uppdrag att genomföra undersökningarna skall utöva sina befogenheter efter uppvisande av en skriftlig fullmakt, …

3. Företag och företagssammanslutningar är skyldiga att underkasta sig de undersökningar som kommissionen har beslutat om. I beslutet skall anges föremålet för och syftet med undersökningen, fastställas när den skall börja och anges de påföljder som avses … samt upplysas om rätten att få beslutet prövat av domstolen.

…"

II– Bakgrund till tvisten

3 I den överklagade domen har förstainstansrätten sammanfattat de relevanta omständigheterna på följande sätt:

"1. Kommissionen antog den 10 februari 2003 beslut K(2003) 559/4 om ändring av beslut K(2003) 85/4 av den 30 januari 2003 i vilket kommissionen bland annat beslutade att bolagen Akzo … och Akcros … samt deras respektive dotterbolag skulle undersökas med stöd av artikel 14.3 i rådets förordning nr 17 … i syfte att

leta efter bevis på eventuella konkurrensbegränsande förfaranden (nedan tillsammans kallat beslutet om undersökning).

2. Den 12 och den 13 februari 2003 utförde tjänstemän från kommissionen, med biträde av företrädare för Office of Fair Trading (den brittiska konkurrensmyndigheten, nedan kallad OFT), en undersökning, med stöd av beslutet om undersökning, i sökandenas lokaler i Eccles, Manchester (Förenade kungariket). Vid denna undersökning kopierade kommissionens tjänstemän ett ansenligt antal handlingar.

3. Sökandenas företrädare uppgav under denna undersökning för kommissionens tjänstemän att vissa handlingar i en viss akt möjligtvis omfattades av sekretesskyddet för korrespondens mellan en advokat och hans klient (advokatsekretess) och att kommissionen följaktligen inte kunde få tillgång till dessa handlingar.

4. Kommissionens tjänstemän angav då för sökandenas företrädare att de var tvingade att snabbt göra en översiktlig undersökning av de ifrågavarande handlingarna, så att de kunde bilda sig en egen uppfattning om vilket skydd dessa handlingar eventuellt kunde åtnjuta. Efter en lång diskussion, och efter det att tjänstemännen från kommissionen och från OFT hade erinrat sökandenas företrädare om de straffrättsliga följderna av att hindra undersökningen, beslutade man att den som var ansvarig för undersökningen snabbt skulle ta del av de ifrågavarande handlingarna i närvaro av en företrädare för sökandena.

5. Vid undersökningen av de handlingar som fanns i den av sökandenas företrädare utpekade akten uppstod tvist beträffande fem handlingar vilka kommissionen slutligen kom att behandla på två olika sätt.

…

8. Den tredje av de handlingar som var föremål för tvist mellan kommissionens tjänstemän och sökandena består av en mängd handskrivna anteckningar som upprättats av Akcros … verkställande direktör. Sökandena har hävdat att dessa anteckningar har upprättats i samband med diskussioner med anställda och att de har använts i syfte att upprätta den maskinskrivna anteckningen i serie A. De två sista handlingarna är två e-meddelanden som skickats mellan Akcros … verkställande direktör och S, det vill säga den person vid Akzo … som var samordnare för konkurrensrätten. Sistnämnda person är advokat och medlem i det nederländska advokatsamfundet, och vid tidpunkten för de faktiska omständigheterna även bolagsjurist i Akzo … och följaktligen heltidsanställd av detta företag.

9. Efter att ha undersökt dessa tre sistnämnda handlingar och tagit del av sökandenas förklaringar, ansåg den undersökningsansvariga att de avgjort inte omfattades av advokatsekretess. Den ansvariga tog därför en kopia av dessa handlingar och fogade dem till resten av akten utan att innesluta dem i ett förseglat kuvert, i motsats till vad hon hade gjort med handlingarna i serie A. Sökandena har i sin ansökan betecknat dessa tre handlingar som ingående i ’serie B’.

10. Sökandena tillställde kommissionen den 17 februari 2003 en skrivelse vari de anförde skäl som enligt dem medförde att … handlingarna i … serie B omfattades av sekretess.

11. Genom skrivelse av den 1 april 2003 informerade kommissionen sökandena om att de argument som anförts i deras skrivelse av den 17 februari 2003 inte utgjorde tillräckliga skäl för att de berörda handlingarna skulle anses omfattas av sekretess. Kommissionen angav dock i samma skrivelse att sökandena hade möjlighet att inkomma med synpunkter angående dessa preliminära slutsatser inom två veckor, varefter kommissionen skulle fatta ett slutligt beslut.

…

14. Kommissionen antog den 8 maj 2003 beslut K(2003) 1533 slutlig om avslag på begäran om skydd för de omtvistade handlingarna med hänvisning till advokatsekretessen enligt artikel 14.3 i förordning nr 17 (nedan kallat avslagsbeslutet av den 8 maj 2003). I artikel 1 i detta beslut avslog kommissionen sökandenas begäran om att handlingarna i … serie B skulle återlämnas till dem och att kommissionen skulle bekräfta att den har förstört alla kopior av dessa handlingar som den var i besittning av. …

...

18. På begäran av förstainstansrättens ordförande översände kommissionen … den 8 september 2003 till ordföranden ett hemligstämplat kuvert med en kopia av handlingarna i serie B ...”

III – Förfarandet vid förstainstansrätten och den överklagade domen

4 Klagandenas respektive talan som väcktes vid förstainstansrätten den 11 april och den 4 juli 2003 avsåg för det första en talan om dels ogiltigförklaring av kommissionens beslut K(2003) 559/4 av den 10 februari 2003 och, i den mån detta var nödvändigt, kommissionens beslut K(2003) 85/4 av den 30 januari 2003, som innebar att bolagen Akzo och Akcros samt deras respektive dotterbolag skulle underkasta sig en undersökning i enlighet med artikel 14.3 i rådets förordning nr 17 (ärende COMP/E-1/38.589), dels förordnande om att kommissionen skulle återlämna vissa handlingar som den beslagtagit i samband med denna undersökning och förbjudas att använda handlingarnas innehåll (mål T-125/03), och för det andra en talan om ogiltigförklaring av kommissionens avslagsbeslut av den 8 maj 2003 (mål T-253/03).

5 Genom den överklagade domen avvisade förstainstansrätten talan om ogiltigförklaring av beslutet om undersökning (mål T-125/03) och ogillade talan om ogiltigförklaring av avslagsbeslutet av den 8 maj 2003 (T-253/03).

IV – Parternas yrkanden

6 Akzo och Akcros har yrkat att domstolen ska

— ogiltigförklara den överklagade domen i den del förstainstansrätten har avvisat begäran om sekretesskydd för korrespondensen med Akzos bolagsjurister,

— ogiltigförklara avslagsbeslutet av den 8 maj 2003 i den del det innebär avslag på begäran om att återlämna de e-meddelanden som utväxlats med Akzos bolagsjurister (vilka utgör en del av handlingarna i serie B), och

— förplikta kommissionen att ersätta rättegångskostnaderna i såväl överklagandet som förfarandet vid förstainstansrätten, i den mån som dessa avser den grund som anförts i förevarande överklagande.

7 Rådet för Advokatsamfunden i den Europeiska unionen, intervenient i första instans, har yrkat att domstolen ska

— ogiltigförklara den överklagade domen i den del förstainstansrätten inte funnit att korrespondensen mellan Akzo och S ska omfattas av konfidentialitetsprincipen, och ogiltigförklara avslagsbeslutet av den 8 maj 2003 i den del det innebär samma sak, eller, i andra hand, för det fall att domstolen inte anser att frågan är av ett sådant slag att den kan pröva målet, återförvisa målet till tribunalen, och

— förplikta kommissionen att ersätta de kostnader som Rådet för Advokatsamfunden i den Europeiska unionen haft under överklagandet och förfarandet vid förstainstansrätten, i den mån som dessa avser de frågor som anförts i överklagandet.

8 Algemene Raad van de Nederlandse Orde van Advocaten, intervenient i första instans, har yrkat att domstolen ska

— ogiltigförklara den överklagade domen i den del förstainstansrätten har ogillat talan såvitt avser den grund som Akzo gjort gällande och som gäller den omständigheten att de två meddelanden som skickats mellan Akcros verkställande direktör och den av Akcro anställde advokaten inte omfattades av det skydd som

den gemenskapsrättsliga principen om skydd för advokatsekretess ger, eftersom denna advokat var knuten till Akzo genom ett anställningsförhållande, och

— förplikta kommissionen att ersätta de kostnader som Algemene Raad van de Nederlandse Orde van Advocaten haft under förfarandet vid förstainstansrätten och i förevarande överklagande.

9 European Company Lawyers Association, intervenient i första instans, har yrkat att domstolen ska

— ogiltigförklara den överklagade domen i den del förstainstansrätten funnit att korrespondensen mellan Akcros och Akzos bolagsjurist inte omfattades av sekretess, och

— förplikta kommissionen att ersätta rättegångskostnaderna.

10 American Corporate Counsel Association (ACCA) – European Chapter, intervenient i första instans, har yrkat att domstolen ska

— ogiltigförklara den överklagade domen i den del förstainstansrätten har avvisat begäran om sekretesskydd för e-postkorrespondensen med Akzos bolagsjurister (vilka utgör en del av handlingarna i serie B),

— ogiltigförklara avslagsbeslutet av den 8 maj 2003 i den del det innebär avslag på begäran om att klagandena ska återfå kopian av denna e-postkorrespondens eller, i andra hand, återförvisa målet till tribunalen, och

— förplikta kommissionen att ersätta rättegångskostnaderna i överklagandet och i förfarandet vid förstainstansrätten, i den mån som dessa avser den grund som har anförts i förevarande överklagande.

11 International Bar Association, intervenient i första instans, har yrkat att domstolen ska

— ogiltigförklara den överklagade domen i den del den innebär att e-meddelandena i serie B som skickats mellan Akzo och S inte omfattas av sekretess, och

— förplikta kommissionen att ersätta International Bar Associations rättegångskostnader i överklagandet och i samband med förfarandet vid förstainstansrätten, i den mån som rättegångskostnaderna avser de frågor som prövats i överklagandet.

12 Förenade konungariket Storbritannien och Nordirland, Irland och Konungariket Nederländerna, intervenienter i målet om överklagande, ställer sig bakom Akzos och Akcros yrkanden.

13 Kommissionen har yrkat att domstolen ska

— ogilla överklagandet, och

— förplikta klagandena att ersätta rättegångskostnaderna.

V – Prövning av överklagandet

A – *Föremålet för överklagandet*

14 Överklagandet avser endast en del av handlingarna i serie B, närmare bestämt de två e-meddelanden som skickats mellan Akcros verkställande direktör och S. S var vid tidpunkten för undersökningarna i klagandenas lokaler i Storbritannien anställd som bolagsjurist i Akzo, ett bolag som bildats enligt brittisk rätt, och medlem i advokatsamfundet i Nederländerna. Kommissionen fogade kopiorna av dessa e-meddelanden till handlingarna i ärendet.

15 Kommissionen har angett, vilket klagandena inte har bestritt, att den inte har baserat sig på de båda omtvistade e-meddelandena i sitt beslut av den 11 november 2009 att påföra böter inom ramen för det förfarande som gett upphov till de undersökningar som under år 2003 utförts i Akzos och Akcros lokaler (ärende

COMP/38.589 – Värmestabilisatorer; SEC(2009) 1559 och SEC(2009) 1560). Kommissionens påstående, att det inte skett något informationsutbyte med de nationella konkurrensmyndigheterna avseende dessa e-meddelanden, har inte bestritts.

B – *Frågan huruvida klagandena har ett berättigat intresse av att få saken prövad*

1. Parternas argument

16 Inledningsvis ställer sig kommissionen frågande till om Akzo och Akcros har ett berättigat intresse av att få saken prövad. De båda e-meddelandena uppfyller nämligen inte det första villkoret för advokatsekretess enligt punkterna 21 och 23 i domstolens dom av den 18 maj 1982 i mål 155/79, AM & S Europe mot kommissionen, REG 1982, s. 1575; svensk specialutgåva, volym 6, s. 405), att juridisk rådgivning ska begäras och ges inom ramen för utövandet av rätten till försvar. Det första e-meddelandet är endast en förfrågan om synpunkter på ett förslag till brev som skulle skickas till tredje man. Det andra meddelandet innehåller endast några ändrade formuleringar.

17 Enligt kommissionen skulle de båda e-meddelandena i vart fall följaktligen inte kunna omfattas av advokatsekretessen.

18 Kommissionen har vidare gjort gällande att klagandena inte har hävdat att de omtvistade handlingarna uppfyller det första villkoret för advokatsekretess enligt punkterna 21 och 23 i domen i det ovannämnda målet AM & S Europe mot kommissionen.

19 Kommissionen har slutligen tillagt att Akzo och Akcros i vart fall inte har haft något intresse av att få saken prövad sedan kommissionens beslut av den 11 november 2009, genom vilket dessa bolag påfördes böter.

20 Akzo och Akcros har svarat att förstainstansrätten aldrig undersökt innehållet i de båda e-meddelandena. Förstainstansrätten bekräftade avslagsbeslutet av den 8 maj 2003 genom att slå fast att de ifrågavarande handlingarna inte kunde omfattas av konfidentialitetsprincipen, eftersom de inte utgjorde korrespondens med en extern advokat. I beslutet har sekretesskydd för övrigt inte nekats på grundval av innehållet i de omtvistade handlingarna utan endast på grundval av den ifrågavarande advokatens ställning.

21 Akzo och Akcros har avslutningsvis anfört att frågan huruvida de båda e-meddelandena uppfyller det första villkoret för att skyddas inom ramen för konfidentialitetsprincipen fortfarande inte har besvarats. Den skulle emellertid inte kunna besvaras i samband med förevarande förfarande, eftersom detta är begränsat till rättsfrågor.

2. Domstolens bedömning

22 I syfte att besvara kommissionens invändning erinrar domstolen om att det berättigade intresset av att få saken prövad är ett villkor för att talan ska kunna väckas som måste bestå fram till och med att domstolen avgör målet i sak (se dom av den 17 april 2008 i de förenade målen C-373/06 P, C-379/06 P och C-382/06 P, Flaherty m.fl. mot kommissionen, REG 2008, s. I-2649, punkt 25 och där angiven rättspraxis).

23 Domstolen har också påpekat att ett sådant berättigat intresse föreligger så länge som utgången av överklagandet kan medföra någon fördel för klaganden (se dom av den 3 april 2003 i mål C-277/01 P, parlamentet mot Samper, REG 2003, s. I-3019, punkt 28, och av den 7 juni 2007 i mål C-362/05 P, Wunenburger mot kommissionen, REG 2007, s. I-4333, punkt 42, och beslut av den 8 april 2008 i mål C-503/07 P, Saint-Gobain Glass Deutschland mot kommissionen, REG 2008, s. I-2217, punkt 48 och där angiven rättspraxis).

24 I förevarande överklagande skulle kommissionens påpekande, att de båda e-meddelandena som skickats mellan Akcros verkställande direktör och S absolut inte kan omfattas av advokatsekretessen, inte kunna påverka klagandenas berättigade intresse av att få saken prövad. Ett sådant argument, som har som syfte att visa att förstainstansrätten gjorde en riktig bedömning när den fann att de båda ifrågavarande e-meddelandena inte omfattas av advokatsekretessen, avser inte frågan om huruvida saken kan tas upp till prövning utan huruvida överklagandet är välgrundat.

25 Vad gäller kommissionens påstående, att dess ovannämnda beslut av den 11 november 2009 har undanröjt klagandenas berättigade intresse av att fullfölja förevarande förfarande, erinrar domstolen om att kommissionen genom sitt beslut av den 8 maj 2003, som är föremål för den överklagade domen, har avvisat klagandenas begäran om att bland annat de båda e-meddelandena som skickats mellan Akcros verkställande direktör och S skulle återlämnas till dem och att kommissionen skulle bekräfta att den förstört de kopior av dessa handlingar som den var i besittning av. Ett eventuellt åsidosättande av advokatsekretessen i samband med undersökningar uppkommer inte när kommissionen i ett beslut i sak grundar sig på en skyddad handling, utan redan när en tjänsteman vid kommissionen beslagtar en sådan handling. Under dessa förhållanden fortbestår klagandenas berättigade intresse av att få saken prövad åtminstone så länge som kommissionen kvarhåller antingen de handlingar som avses i avslagsbeslutet av den 8 maj 2003 eller en kopia av dessa handlingar.

26 Under dessa omständigheter har Akzo och Akcros ett berättigat intresse av att få saken prövad i förevarande mål.

C – *Prövning i sak*

27 Akzo och Akcros har anfört tre grunder till stöd för sitt överklagande. Den första grunden har anförts i första hand och den andra och den tredje grunden har anförts i andra hand.

28 Samtliga grunder avser punkterna 165–180 i den överklagade domen. Klagandena har i huvudsak gjort gällande att förstainstansrätten felaktigt ansett att de båda e-meddelandena som skickats mellan Akcros verkställande direktör och S inte omfattas av advokatsekretessen.

29 European Company Lawyers Association, intervenient i första instans, och Irland, intervenient vid domstolen, har gjort gällande att förstainstansrätten genom den överklagade domen har åsidosatt äganderätten och rätten till näringsfrihet. Domstolen konstaterar att Akzo och Akcros inte har anfört dessa grunder i första instans och att de därför inte kan tas upp till sakprövning.

1. Den första grunden

30 Akzo och Akcros har delat upp den första grunden i två argument. De anser för det första att förstainstansrätten, vad gäller yrkesställningen hos den advokat med vilken korrespondensen skett, gjort en felaktig tolkning av det andra villkoret för konfidentialitetsprincipen, såsom detta formuleras i domen i det ovannämnda målet AM & S Europe mot kommissionen. För det andra anser de att förstainstansrätten genom denna tolkning har åsidosatt likabehandlingsprincipen.

31 Kommissionen har gjort gällande att målet inte kan vinna bifall såvitt avser denna grund.

a) Det första argumentet

i) Parternas argument

32 Akzo och Akcros har gjort gällande att förstainstansrätten i punkterna 166 och 167 i den överklagade domen felaktigt gjort en ”bokstavlig och partiell” tolkning av domen i det ovannämnda målet AM & S Europe mot kommissionen vad gäller det andra villkoret för konfidentialitetsprincipen avseende advokatens ställning. Förstainstansrätten borde dels ha gjort en ”teleologisk” tolkning av detta villkor, dels ha slagit fast att den ifrågavarande korrespondensen skyddades av nämnda princip.

33 Akzo och Akcros har anfört att det vid en jämförelse av punkterna 21 och 24 i domen i det ovannämnda målet AM & S Europe framgår att domstolen inte har associerat förekomsten av ett anställningsförhållande med advokatens bristande oberoende.

34 Akzo och Akcros liksom ett visst antal intervenienter har framhållit att oberoendekriteriet för en advokat inte ska tolkas på så sätt att advokater anställda i företag (nedan kallade interna advokater) inte omfattas. En bolagsjurist som är medlem av advokatsamfundet är nämligen, enbart på grund av att han är underkastad etiska och disciplinära yrkesregler, lika oberoende som en extern advokat. Av särskild betydelse är dessutom de garantier för oberoende som en ”advocaat in dienstbetrekking”, det vill säga en advokat som enligt nederländsk rätt befinner sig i ett anställningsförhållande, åtnjuter.

35 Akzo och Akcros har påpekat att de etiska och disciplinära yrkesregler som är tillämpliga i det aktuella fallet gör anställningsförhållandet förenligt med begreppet oberoende advokat. Enligt dessa bolag följer det nämligen av det avtal som binder S till det bolag han var anställd i, att han ska fullgöra sina uppgifter som advokat på ett oberoende sätt och avstå från varje åtgärd som skulle kunna inverka på detta oberoende. S hade enligt detta avtal också rätt att följa alla de yrkesregler som ställs upp av det nederländska advokatsamfundet.

36 Akzo och Akcros har tillagt att den anställde advokaten i förevarande mål är underkastad en uppförandekodex och står under överinsyn av det nederländska advokatsamfundet. Reglerande bestämmelser ger dessutom vissa ytterligare garantier som har till syfte att lösa eventuella meningsskiljaktigheter mellan bolaget och dess interna advokat på ett opartiskt sätt.

37 Kommissionen anser att förstainstansrätten har tillämpat konfidentialitetsprincipen på ett korrekt sätt. Det framgår nämligen av punkterna 24–26 i domen i det ovannämnda målet AM & S Europe mot kommissionen att det grundläggande kriteriet för att advokatsekretessen ska kunna skyddas i enlighet med denna princip är att advokaten inte är anställd av sin klient.

38 Följaktligen anser kommissionen att om domstolen hade velat tillämpa konfidentialitetsprincipen även på korrespondens med advokater som är anställda av den person som konsulterar dem, hade den inte begränsat tillämpningsområdet för det andra villkoret, såsom detta formulerats i punkt 21 i domen i det ovannämnda målet AM & S Europe mot kommissionen.

39 Kommissionen har understrukit att domstolen i domen i det ovannämnda målet AM & S Europe mot kommissionen har placerat advokater i en av följande två kategorier, nämligen dels advokater som är anställda och avlönade, dels advokater som inte är knutna genom något anställningsförhållande. Endast handlingar som upprättats av advokater i den andra kategorin ska betraktas som skyddade i enlighet med konfidentialitetsprincipen.

ii) Domstolens bedömning

40 Domstolen erinrar om att den i punkt 21 i domen i det ovannämnda målet AM & S Europe mot kommissionen, med hänsyn till de gemensamma kriterier och liknande förutsättningar som vid den tidpunkten fanns i medlemsstaternas nationella lagstiftningar, slog fast att advokatsekretessen borde åtnjuta ett skydd på gemenskapsnivå. Domstolen påpekade emellertid att detta skydd var underkastat två kumulativa villkor.

41 I detta avseende underströk domstolen att korrespondensen med en advokat ska ha skett inom ramen för ”klientens rätt till försvar”, och att den ska ha utgått från en ”oberoende advokat”, det vill säga ”en advokat som inte är knuten till klienten genom ett anställningsförhållande”.

42 Vad gäller detta andra villkor slog domstolen, i punkt 24 i domen i det ovannämnda målet AM & S Europe mot kommissionen, fast att kravet på att inneha en ställning som oberoende advokat, vilket krav den juridiska rådgivare från vilken den korrespondens som ska skyddas utgår måste uppfylla, härrör från uppfattningen att advokaten har en roll som medarbetare i rättvisans tjänst och att han helt oberoende och i sakens övergripande intresse ska biträda klienten i enlighet med dennes behov. Motsvarigheten till detta skydd är reglerna om god advokatsed som fastställs och övervakas i det allmännas intresse av de för detta ändamål bemyndigade institutionerna. Domstolen slog i samma punkt i domen även fast att en sådan uppfattning återspeglar de gemensamma rättsliga traditionerna i medlemsstaterna och återfinns också i unionens rättsordning, vilket framgår av artikel 19 i EU-domstolens stadga.

43 Domstolen upprepade dessa överväganden i punkt 27 i nämnda dom varvid den slog fast att den korrespondens som ska skyddas av sekretess ska ha utgått från en ”oberoende advokat”, det vill säga en advokat som inte är knuten till klienten genom ett anställningsförhållande.

44 Av detta följer att kravet på oberoende innebär att advokaten inte på något sätt får vara knuten till sin klient, varför skyddet enligt konfidentialitetsprincipen inte omfattar utväxling med interna advokater inom ett företag eller en koncern.

45 Såsom generaladvokaten har påpekat i punkterna 60 och 61 i sitt förslag till avgörande, fastställs begreppet advokatens oberoende inte enbart positivt, till exempel genom en hänvisning till yrkesregler, utan även negativt, det vill säga genom avsaknaden av ett anställningsförhållande. En advokat anställd i ett bolag åtnjuter trots sitt

medlemskap i advokatsamfundet och den därmed förbundna skyldigheten att iaktta yrkesreglerna inte samma oberoende i förhållande till sin arbetsgivare som en advokat som utövar verksamhet på en extern advokatbyrå åtnjuter i förhållande till sina klienter. Under dessa förutsättningar är det svårare för en intern advokat än för en extern advokat att lösa eventuella slitningar mellan de yrkesmässiga skyldigheterna och klientens målsättningar.

46 Vad gäller de yrkesregler som klagandena åberopat i syfte att bevisa S oberoende, noterar domstolen att även om de yrkesorganisatoriska reglerna i den nederländska lagstiftning som Akzo och Akcros åberopat skulle kunna förstärka den interna advokatens ställning inom företaget, kan de ändå inte garantera ett lika stort oberoende som en extern advokat kan.

47 Trots de yrkesregler som i förevarande fall är tillämpliga i enlighet med de särskilda bestämmelserna i den nederländska rätten, kan en advokat som är anställd i ett företag nämligen inte, oavsett vilka garantier han har till sitt förfogande för att uppfylla sina uppgifter, likställas med en extern advokat på grund av den förres anställningssituation som, av naturliga skäl, hindrar honom från att avvika från arbetsgivarens affärsstrategier och som således äventyrar hans möjligheter att verka på ett yrkesmässigt oberoende sätt.

48 Det ska tilläggas att interna advokater inom ramen för sitt anställningsavtal kan uppdras att utföra andra uppgifter, närmare bestämt, som i förevarande fall, att agera som koordinatör i konkurrensrättsliga frågor, uppgifter som kan påverka företagets affärspolicy. Sådana funktioner kan endast förstärka det redan starka band som finns mellan advokaten och hans arbetsgivare.

49 Av detta följer att den interna advokaten, på grund av dennes ekonomiska beroende och nära anknytning till sin arbetsgivare, inte är lika yrkesmässigt oberoende som en extern advokat.

50 Förstainstansrätten har följaktligen använt det andra villkoret för konfidentialitetsprincipen, såsom detta har formulerats i domen i det ovannämnda målet AM & S Europe mot kommissionen, utan att göra sig skyldig till någon felaktig rättstillämpning.

51 Det första argument som Akzo och Akcros anfört i samband med den första grunden kan således inte godtas.

b) Det andra argumentet

i) Parternas argument

52 Akzo och Akcros har gjort gällande att förstainstansrätten i punkt 174 i den överklagade domen felaktigt har avfärdat invändningen, enligt vilken beslutet att inte låta korrespondens med en intern advokat skyddas i enlighet med konfidentialitetsprincipen innebär ett åsidosättande av likabehandlingsprincipen. Den oberoende ställning som garanteras genom de etiska och disciplinära yrkesregler som är tillämpliga i förevarande fall borde nämligen vara det grundläggande kriteriet för att avgöra räckvidden av konfidentialitetsprincipen. Enligt detta kriterium befinner sig interna advokater som är medlemmar i ett advokatsamfund eller i en annan advokatorganisation i samma situation som externa advokater.

53 Kommissionen anser att förstainstansrätten gjorde en riktig bedömning i nämnda punkt i den överklagade domen när den fann att interna advokater och externa advokater befinner sig i uppenbart olika situationer, mot bakgrund av i synnerhet de förras personliga, funktionella, strukturella och hierarkiska integration i de bolag i vilka de är anställda.

ii) Domstolens bedömning

54 Det ska erinras om att likabehandlingsprincipen utgör en allmän rättsprincip som har stadfästs i artiklarna 20 och 21 i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna.

55 Det framgår av fast rättspraxis att denna princip kräver att lika situationer inte får behandlas olika och olika situationer inte får behandlas lika, såvida det inte finns sakliga skäl för en sådan behandling (se dom av den 10 januari 2006 i mål C-344/04, IATA och ELFAA, REG 2006, s. I-403, punkt 95, av den 3 maj 2007 i mål C-303/05, Advocaten voor de Wereld, REG 2007, s. I-3633, punkt 56, och av den 16 december 2008 i mål C-127/07, Arcelor Atlantique och Lorraine m.fl., REG 2008, s. I-9895, punkt 23).

56 Vad gäller de båda advokatkategoriernas utmärkande egenskaper, närmare bestämt deras respektive yrkesmässiga ställning, framgår det av punkterna 45 och 46 i förevarande dom att en anställd advokat, trots sitt medlemskap i ett advokatsamfund och den därmed förbundna skyldigheten att iaktta yrkesreglerna, inte åtnjuter samma oberoende i förhållande till sin arbetsgivare som en advokat som utövar verksamhet på en extern advokatbyrå åtnjuter i förhållande till sin klient.

57 Såsom generaladvokaten har påpekat i punkt 83 i sitt förslag till avgörande är denna skillnad i oberoende fortfarande av betydelse trots att nationella lagstiftare, i förevarande fall den nederländska, söker likställa externa advokater och interna advokater. Ett sådant likställande avser enbart den formella möjligheten att uppta en bolagsjurist som medlem i advokatsamfundet och skyldigheten att iaktta de yrkesregler som följer av ett sådant medlemskap. Dessa regler påverkar däremot inte den omständigheten att en advokat som är knuten till ett företag genom ett anställningsförhållande är ekonomiskt beroende av och personligen identifierar sig med detta företag.

58 Av vad anförts följer att den interna advokaten har en ställning som väsentligen skiljer sig från den ställning som en extern advokat har, på så sätt att deras respektive situationer inte kan jämföras i den mening som avses i rättspraxis ovan i punkt 55.

59 Domstolen finner därför i likhet med förstainstansrätten att det inte kan konstateras något åsidosättande av likabehandlingsprincipen.

60 Det andra argumentet för den första grunden kan således inte godtas.

61 Överklagandet kan följaktligen inte i någon del vinna bifall såvitt avser denna grund.

2. Den andra grunden

62 För det fall domstolen skulle finna att förstainstansrätten har gjort en korrekt tolkning av domen i det ovannämnda målet AM & S Europe mot kommissionen och att domstolen genom denna dom, som meddelades år 1982, hade för avsikt att inte

låta korrespondens med en advokat som är knuten genom ett anställningsförhållande omfattas av skydd i enlighet med konfidentialitetsprincipen, har Akzo och Akcros i andra hand anfört en andra grund som kan delas upp i två argument som vart och ett består av två delar.

63 Till stöd för sitt första argument har klagandena, tillsammans med ett antal intervenienter, åberopat utvecklingen dels av de nationella rättssystemen, dels av unionens rättsordning. Till stöd för sitt andra argument har Akzo och Akcros åberopat dels rätten till försvar, dels rättssäkerhetsprincipen.

64 Kommissionen anser att grunden inte finner stöd i något av dessa argument.

a) Den första delen av det första argumentet (utvecklingen av de nationella rättssystemen)

i) Parternas argument

65 Akzo och Akcros har gjort gällande att förstainstansrätten, med hänsyn till att ”det juridiska landskapet” har utvecklats betydligt sedan år 1982, borde ha gjort en ”nytolkning” av domen i det ovannämnda målet AM & S Europe mot kommissionen vad gäller principen om advokatsekretess.

66 Akzo och Akcros anser att förstainstansrätten i punkterna 170 och 171 i domen i det ovannämnda målet AM & S Europe mot kommissionen felaktigt valt att inte utvidga tillämpningsområdet för konfidentialitetsprincipen med hänsyn till att inte alla medlemsstaters rättssystem enhetligt och tydligt erkänner sekretesskyddet för korrespondensen med bolagsjurister. Trots bristen på en enhetlig tendens på nationell nivå skulle unionsrätten kunna uppställa rättsliga kriterier för skyddet för rätten till försvar, vilka har företräde framför dem som föreskrivs i vissa nationella rättssystem.

67 Kommissionen har påpekat att klagandena genom den anförda grunden i princip har begärt att domstolen ska ändra sin praxis från domen i det ovannämnda målet AM & S Europe mot kommissionen.

68 Kommissionen har också framhållit att klagandena inte har ifrågasatt förstainstansrättens slutsats att det inte finns någon dominerande tendens i medlemsstaternas rättssystem till att skydda korrespondensen med interna advokater i enlighet med konfidentialitetsprincipen.

ii) Domstolens bedömning

69 Det ska erinras om att domstolen i domen i det ovannämnda målet AM & S Europe mot kommissionen i sin bedömning av principen om sekretesskydd i konkurrensrättsliga kontrollförfaranden har understrukit att denna del av unionsrätten ska ta hänsyn till de gemensamma principerna och begreppen i medlemsstaternas lagstiftning angående sekretess, särskilt i fråga om viss korrespondens mellan en advokat och hans klient (se punkt 18 i den domen). Härvid gjorde domstolen en jämförelse mellan olika nationella rättssystem.

70 Domstolen fann i punkterna 19 och 20 i domen i det ovannämnda målet AM & S Europe mot kommissionen att skyddet för advokatsekretessen visserligen är allmänt erkänt men att dess räckvidd och tillämpning varierar i medlemsstaternas rättsordningar. På grundval av denna jämförelse fann domstolen likväl att advokatsekretessen borde skyddas på unionsnivå, under förutsättning att de två villkoren i punkt 21 i den domen är uppfyllda.

71 Förstainstansrätten har å sin sida i punkt 170 i den överklagade domen konstaterat att det år 2004, jämfört med situationen vid tidpunkten för domen i det ovannämnda målet AM & S Europe mot kommissionen, visserligen hade blivit vanligare att särskilt erkänna dels bolagsjuristens roll, dels skyddet för korrespondensen med denne i enlighet med konfidentialitetsprincipen, men att det inte fanns någon enhetlig eller klart dominerande tendens till detta i medlemsstaternas rättssystem.

72 Det framgår av punkt 171 i den överklagade domen att den komparativrättsliga prövning som domstolen har företagit visar att det fortfarande finns ett stort antal medlemsstater i vilka bolagsjurister inte omfattas av skyddet för advokatsekretessen. Ett stort antal medlemsstater tillåter dessutom inte bolagsjurister att vara medlemmar i advokatsamfundet och därmed inte heller att bära titeln advokat.

73 Akzo och Akcros har själva medgett att det inte finns någon allmän tendens i medlemsstaternas rättsordningar att likställa bolagsjurister med fritt yrkesutövande advokater.

74 Det går således inte att i rättsordningarna i de 27 medlemsstaterna i Europeiska unionen urskilja någon dominerande tendens att skydda sekretessen för korrespondensen med interna advokater inom ett företag eller en koncern.

75 Under dessa omständigheter och i motsats till vad klagandena söker framhäva, kan rättssystemet i Nederländerna inte betraktas som ett exempel på en tendens bland medlemsstaterna till ett godtagande, eller som en relevant omständighet vid fastställandet av konfidentialitetsprincipens räckvidd.

76 Domstolen anser således att rättsläget i medlemsstaterna i Europeiska unionen, sedan domen i det ovannämnda målet AM & S Europe mot kommissionen meddelades, inte har utvecklats på ett sådant sätt att det motiverar en ändring av rättspraxis i den meningen att interna advokater ska anses omfattas av sekretesskyddet.

77 Den första delen av det första argumentet kan således inte godtas.

b) Den andra delen av det första argumentet (utvecklingen av unionens rättsordning)

i) Parternas argument

78 Akzo och Akcros har gjort gällande att förstainstansrätten i punkterna 172 och 173 i den överklagade domen har underskattat vikten av unionsrättens utveckling genom bland annat rådets förordning (EG) nr 1/2003 av den 16 december 2002 om tillämpning av konkurrensreglerna i artiklarna 81 och 82 i fördraget (EGT L 1, s. 1).

79 Enligt Akzo och Akcros har moderniseringen av förfarandereglerna på området för konkurrensbegränsande samverkan lett till en ökad efterfrågan på företagsintern juridisk rådgivning vars preventiva funktion att förhindra överträdelser av konkurrensreglerna inte får underskattas, särskilt som anställda advokater kan grunda sig på ingående kunskap om det berörda företaget och dess transaktioner.

80 Akzo och Akcros har tillagt att genomförandet av program för efterlevnad i syfte att upprätta en korrekt tillämpning av unionens konkurrensrätt, förutsätter att korrespondensen inom ett företag eller en koncern med de interna advokaterna kan ske konfidentiellt.

81 Kommissionen anser att förstainstansrätten i den överklagade domen inte har gjort sig skyldig till någon felaktig rättstillämpning i samband med bedömningen av Akzos och Akcros invändning.

82 Kommissionen har understrukit att bestämmelserna i förordning nr 1/2003 inte har någon som helst inverkan på räckvidden för skyddet av advokatsekretessen.

ii) Domstolens bedömning

83 Det ska påpekas att förordning nr 1/2003 visserligen medfört ett stort antal ändringar av förfarandereglerna för unionens konkurrensrätt, men att dessa regler inte innehåller något som tyder på att fritt yrkesutövande advokater ska likställas med interna

advokater vad gäller principen om sekretesskyddet för korrespondens, eftersom denna princip inte på något sätt är föremål för förordningen.

84 Det framgår nämligen av förordning nr 1/2003 att kommissionen får genomföra alla nödvändiga inspektioner hos företag och företagssammanslutningar och i samband med detta granska räkenskaperna och andra affärshandlingar, oavsett i vilken form de föreligger, och göra eller erhålla alla former av kopior av eller utdrag ur sådana räkenskaper och affärshandlingar.

85 I denna förordning definieras alltså, till skillnad från i artikel 14.1 a och b i förordning nr 17, kommissionens befogenheter i vid mening. Såsom framgår av skälen 25 och 26 i förordning nr 1/2003 är det, med hänsyn till att det blir allt svårare att avslöja överträdelser av konkurrensreglerna, nödvändigt att effektivt kunna skydda konkurrensen, och kommissionen bör, för att inspektionerna ska kunna vara effektiva, få tillträde till alla lokaler där affärshandlingar kan förvaras, även privata bostäder.

86 I motsats till vad klagandena har gjort gällande är inte syftet med förordning nr 1/2003 att likställa interna advokater med externa advokater vad gäller advokatsekretessen utan att bredda kommissionens befogenheter att genomföra inspektioner, bland annat vad gäller handlingar som skulle kunna vara föremål för sådana åtgärder.

87 Ändringarna av förfarandereglerna för unionens konkurrensrätt, som bland annat lett till antagandet av förordning nr 1/2003, rättfärdigar således inte heller en förändring av den praxis som följer av domen i det ovannämnda målet AM & S Europe mot kommissionen.

88 Den andra delen av det första argumentet kan således inte godtas.

89 Av detta följer att överklagandet inte kan vinna bifall såvitt avser den andra grunden.

c) Den första delen av det andra argumentet (rätten till försvar)

i) Parternas argument

90 Akzo och Akcros har gjort gällande att den tolkning som förstainstansrätten gjort i punkt 176 i den överklagade domen, avseende advokatsekretessens räckvidd, medför en sänkt skyddsnivå för företagen. Juridisk rådgivning från en intern advokat skulle nämligen inte vara av samma intresse och skulle inte kunna vara lika effektiv, om korrespondensen med en intern advokat inom ett företag eller en koncern inte omfattades av sekretesskyddet.

91 Kommissionen anser till skillnad från klagandena att förstainstansrättens tolkning av konfidentialitetsprincipens räckvidd inte på något sätt påverkar rätten till försvar.

ii) Domstolens bedömning

92 Det är en grundläggande unionsrättslig princip att rätten till försvar iakttas i varje förfarande som kan leda till sanktionsåtgärder, särskilt böter eller viten. Denna princip har betonats vid upprepade tillfällen i domstolens rättspraxis (se dom av den 2 oktober 2003 i mål C-194/99 P, Thyssen Stahl mot kommissionen, REG 2003, s. I-10821, punkt 30, av den 29 juni 2006 i mål C-289/04 P, Showa Denko mot kommissionen, REG 2006, s. I-5859, punkt 68, och av den 8 februari 2007 i mål C-3/06 P, Groupe Danone mot kommissionen, REG 2007, s. I-1331, punkt 68) och stadfästs i artikel 48.2 i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna.

93 Klagandena hävdar i sin invändning att rätten till försvar inbegriper rätten att fritt välja juridisk rådgivare för att erhålla rådgivning, låta sig försvaras och företrädas, och att skyddet för advokatsekretessen utgör en del av denna rätt oavsett vilken yrkesställning den juridiska rådgivaren har.

94 I detta avseende ska det påpekas att ett företag, när det vänder sig till sin interna advokat, inte har att göra med tredje man utan med en person som oaktat de yrkesmässiga krav som följer av ett medlemskap i advokatsamfundet är en del av dess personal.

95 Det ska tilläggas att även för det fall att rådgivning från interna advokater som är anställda i företaget eller koncernen borde omfattas av rätten att erhålla rådgivning, låta sig försvaras och företrädas, utesluter inte detta att det, i fråga om interna advokater, tillämpas vissa begränsningar och ändringar med avseende på yrkesutövandet, som inte ska betraktas som överträdelser av rätten till försvar. Bolagsjurister har till exempel inte alltid rätt att företräda sina arbetsgivare i samtliga nationella domstolar trots

att detta begränsar möjligheterna för potentiella klienter att fritt välja den lämpligaste juridiska rådgivningen.

96 Av dessa överväganden följer att varje enskild person som söker rådgivning av en jurist är tvungen att godta de begränsningar och förutsättningar som är knutna till detta yrke. Villkoren för advokatsekretessen är en del av dessa begränsningar och förutsättningar.

97 Invändningen som avser åsidosättande av rätten till försvar ska således inte godtas.

d) Den andra delen av det andra argumentet (rättssäkerhetsprincipen)

i) Parternas argument

98 Akzo och Akcros anser att förstainstansrättens bedömning även leder till ett åsidosättande av rättssäkerhetsprincipen, i den mån som artikel 101 FEUF ofta tillämpas parallellt med motsvarande nationella bestämmelser. Sekretesskyddet för korrespondensen med en intern advokat ska således inte vara beroende av huruvida det är kommissionen eller en nationell konkurrensmyndighet som genomför en undersökning.

99 Kommissionen anser å andra sidan att om principen om advokatsekretess, som är tillämplig i samband med dess undersökningar, inte definierades på unionsnivå utan inom ramen för nationell rätt, skulle detta leda till komplexa och osäkra situationer för alla berörda parter, vilket strider mot den av Akzo och Akcros åberopade rättssäkerhetsprincipen.

ii) Domstolens bedömning

100 Rättssäkerhetsprincipen utgör en allmän princip i unionsrätten som bland annat kräver att en reglering som innebär negativa konsekvenser i förhållande till enskilda är klar och exakt samt att den enskilde kan förutse hur den kommer att tillämpas (dom av den 14 april 2005 i mål C-110/03, Belgien mot kommissionen, REG 2005, s. I-2801, punkt 30, av den av den 7 juni 2007 i mål C-76/06 P, Britannia Alloys & Chemicals mot kommissionen, REG 2007, s. I-4405, punkt 79, och av den 14 januari 2010 i mål C-226/08, Stadt Papenburg, REU 2010, s. I-131, punkt 45).

101 I syfte att svara på invändningen avseende den ovannämnda principen påpekar domstolen att förstainstansrättens tolkning i den överklagade domen, enligt vilken korrespondensen med interna advokater inom ett företag eller en koncern inte omfattas av sekretesskydd i samband med undersökningar som genomförs av kommissionen, inte ger upphov till någon osäkerhet vad gäller detta skydd.

102 Kommissionens befogenheter i enlighet med förordning nr 17 och förordning nr 1/2003 skiljer sig nämligen i fråga om omfattningen av de undersökningar som kan genomföras på nationell nivå. Dessa båda typer av undersökningar grundar sig nämligen på en kompetensfördelning mellan de olika konkurrensmyndigheterna.

Bestämmelserna avseende advokatsekretessen kan således variera beroende på denna kompetensfördelning och beroende på de härför gällande föreskrifterna.

103 Domstolen har härvid slagit fast att unionens konkurrensrätt och nationell konkurrensrätt rör konkurrensbegränsande förfaranden från olika utgångspunkter. I artikel 101 FEUF och artikel 102 FEUF bedöms dessa förfaranden mot bakgrund av de hinder som de kan utgöra för handeln mellan medlemsstaterna, medan konkurrenslagstiftningen i medlemsstaterna– var och en utifrån egna infallsvinklar – utgår från konkurrensbegränsningar på ett rent nationellt plan (se, bland annat, dom av den 16 juli 1992 i mål C-67/91, Asociación Española de Banca Privada m.fl., REG 1992, s. I-4785, punkt 11; svensk specialutgåva, volym 13, s. I-87).

104 De företag vars lokaler utsätts för en husrannsakan inom ramen för en undersökning i ett konkurrensärende har alltså möjlighet att fastställa de rättigheter och skyldigheter som de har gentemot de behöriga myndigheterna och enligt den tillämpliga lagstiftningen, som till exempel, hur de handlingar som kan beslagtas i samband med en sådan undersökning ska behandlas och om de ifrågavarande företagen har eller inte har rätt att åberopa sekretesskyddet för korrespondensen med en intern advokat. Företagen kan följaktligen mycket väl orientera sig med ledning av dessa myndigheters behörighet och deras konkreta befogenheter vad gäller att beslagta handlingar.

105 Rättssäkerhetsprincipen kräver således inte att advokatsekretessen tillämpas på samma kriterier i de båda ovannämnda förfarandena.

106 Den omständigheten att sekretesskyddet i samband med en undersökning som genomförs av kommissionen begränsas till korrespondensen med externa advokater innebär således inte ett åsidosättande av den av Akzo och Akcros åberopade principen.

107 Invändningen som avser rättssäkerhetsprincipen ska således inte godtas.

108 Överklagandet kan således inte vinna bifall såvitt avser den andra grunden.

3. Den tredje grunden

a) Parternas argument

109 I tredje hand har Akzo och Akcros gjort gällande att förstainstansrättens bedömningar sammantagna strider mot principen om nationell processuell autonomi och kompetensfördelningsprincipen.

110 Akzo och Akcros har påpekat att artikel 22.2 i förordning nr 1/2003 ger uttryck för principen om nationell processuell autonomi vad gäller förfarandet på det ifrågavarande området. Unionslagstiftaren har uttryckligen föreskrivit att tjänstemän hos de nationella konkurrensmyndigheterna, även i samband med inspektioner som på kommissionens begäran genomförs i syfte att fastställa en överträdelse av bestämmelserna

i artikel 101 FEUF och artikel 102 FEUF, ska utöva sina befogenheter i enlighet med nationell lagstiftning. Lagstiftaren har inte lämnat någon harmoniserad definition av advokatsekretessen vilket innebär att medlemsstaterna lämnas ett utrymme att efter eget skön avgöra denna särskilda aspekt av skyddet för rätten till försvar.

111 Kommissionen har gjort gällande att den överklagade domen inte innehåller någon överträdelse av de principer som avses i den tredje grunden. Principen om nationell processuell autonomi reglerar nämligen de situationer i vilka medlemsstaternas domstolar och myndigheter ska genomföra unionsrätten, men den är inte tillämplig när det är fråga om att avgöra de rättsliga ramarna för åtgärder som institutionerna själva vidtar.

112 Kommissionen drar slutsatsen att förstainstansrätten, genom att slå fast att advokatsekretessen ska tillämpas enhetligt i hela unionen för förfaranden som genomförs i syfte att fastställa överträdelser av artikel 101 FEUF och artikel 102 FEUF, har tillämpat domen i det ovannämnda målet AM & S Europe mot kommissionen på ett korrekt sätt. Följaktligen har inte heller kompetensfördelningsprincipen åsidosatts.

b) Domstolens bedömning

113 I avsaknad av unionsrättsliga föreskrifter på det ifrågavarande området ankommer det enligt principen om nationell processuell autonomi på varje medlemsstats interna rättsordning att ange vilka domstolar som är behöriga och att fastställa de processuella regler som gäller för talan som syftar till att säkerställa skyddet för enskildas rättigheter enligt unionsrätten (se, för ett liknande resonemang, dom av den 16 december 1976 i mål 33/76, Rewe-Zentralfinanz och Rewe-Zentral, REG 1976, s. 1989, punkt 5, svensk specialutgåva, volym 3, s. 261, av den 19 juni 1990 i mål C-213/89, Factortame m.fl., REG 1990, s. I-2433, punkt 19, svensk specialutgåva, volym 10,

s. I-435, av den 14 december 1995 i mål C-312/93, Peterbroeck, REG 1995, s. I-4599, punkt 12, och av den 11 september 2003 i mål C-13/01, Safalero, REG 2003, s. I-8679, punkt 49).

114 I förevarande mål har domstolen emellertid att uttala sig om lagenligheten av ett beslut som fattats av en av unionens institutioner på grundval av en förordning som antagits på unionsnivå och som, dessutom, inte innehåller någon hänvisning till nationell rätt.

115 En enhetlig tolkning och tillämpning av principen om advokatsekretess på unionsnivå är absolut nödvändig för att kommissionens undersökningar i samband med förfaranden på området för konkurrensbegränsande samverkan ska kunna genomföras på lika villkor för de berörda företagen. Användningen av regler eller juridisk terminologi från nationell rätt, som omfattas av lagstiftningen i en medlemsstat, skulle annars äventyra unionsrättens enhetlighet. En sådan enhetlig tolkning och tillämpning av denna rättsordning ska inte påverkas av platsen för undersökningen eller av eventuella särdrag i de nationella bestämmelserna.

116 Vad gäller kompetensfördelningsprincipen ska det understrykas att de regler för konkurrensförfaranden som avses i artikel 14 i förordning nr 17 och i artikel 20 i förordning nr 1/2003 är en del av de bestämmelser som är nödvändiga för att den inre marknaden ska fungera korrekt och som omfattas av unionens exklusiva behörighet i enlighet med artikel 3.1 b FEUF.

117 I enlighet med artikel 103 FEUF ska unionen anta de förordningar och direktiv som behövs för att tillämpa de principer som anges i artiklarna 101 FEUF och 102 FEUF och som avser de konkurrensbestämmelser som är tillämpliga på företag. Denna behörighet ska särskilt syfta till att genom införande av böter och viten säkerställa att de

förbud som anges i dessa artiklar iakttas, och att fastställa kommissionens uppgifter vid tillämpningen av dessa bestämmelser.

118 I enlighet med artikel 105 FEUF ska kommissionen i detta avseende säkerställa tillämpningen av de principer som anges i artiklarna 101 FEUF och 102 FEUF och undersöka fall av förmodade överträdelser.

119 Såsom generaladvokaten har påpekat i punkt 172 i sitt förslag till avgörande är nationell lagstiftning vid de undersökningar som kommissionen genomför i egenskap av europeisk konkurrensmyndighet enbart tillämplig när de nationella myndigheterna bistår kommissionen, och särskilt när det är fråga om att övervinna det berörda företagets motstånd genom att vidta tvångsåtgärder, i enlighet med artikel 14.6 i förordning nr 17 och artikel 20.6 i förordning nr 1/2003. Vilka skrivelser och handlingar som kommissionen får kontrollera och kopiera inom ramen för en konkurrensrättslig undersökning ska däremot uteslutande fastställas med tillämpning av unionsrätten.

120 Följaktligen kan varken principen om nationell processuell autonomi eller kompetensfördelningsprincipen åberopas mot kommissionens befogenheter på det ifrågavarande området.

121 Överklagandet kan således inte heller vinna bifall såvitt avser den tredje grunden.

122 Av det ovan anförda följer att överklagandet ska lämnas utan bifall.

Rättegångskostnader

123 Enligt artikel 69.2 i rättegångsreglerna, som enligt artikel 118 i samma regler ska tillämpas i mål om överklagande, ska tappande part förpliktas att ersätta rättegångskostnaderna, om detta har yrkats. Kommissionen har yrkat att Akzo och Akcros ska förpliktas att ersätta rättegångskostnaderna. Eftersom klagandena har tappat målet ska kommissionens yrkande bifallas. Rättegångskostnaderna ska ersättas solidariskt, eftersom överklagandet har skett gemensamt.

124 Förenade konungariket Storbritannien och Nordirland, Irland och Konungariket Nederländerna ska i egenskap av intervenienter vid domstolen bära sina respektive rättegångskostnader i enlighet med artikel 69.4 första stycket i domstolens rättegångsregler.

125 Övriga parter i förfarandet, som intervenerat till stöd för överklagandet och som tappat målet, ska var och en bära sina rättegångskostnader med analog tillämpning av artikel 69.4 tredje stycket i domstolens rättegångsregler.

Mot denna bakgrund beslutar domstolen (stora avdelningen) följande:

1) Överklagandet ogillas.

2) Förenade konungariket Storbritannien och Nordirland, Irland och Konungariket Nederländerna ska bära sina respektive rättegångskostnader.

3) Rådet för Advokatsamfunden i den Europeiska unionen, Algemene Raad van de Nederlandse Orde van Advocaten, European Company Lawyers Association, American Corporate Counsel Association (ACCA) – European Chapter och International Bar Association ska bära sina respektive rättegångskostnader.

4) Akzo Nobel Chemicals Ltd och Akcros Chemicals Ltd ska solidariskt ersätta övriga rättegångskostnader.

Underskrifter